

Mikko Kemppainen & Tuomas Laine-Frigren

Älyä ja poliittista mielikuvitusta - Työväenkirjallisuuden päivässä keskustelemassa Riina Tanskanen, Milla Peltonen & Jussi Lahtinen

Työväenmuseo Werstas, Tampere. Syyskuun ensimmäinen viikonloppu vuonna 2024. Vanhaan Finlaysonin tehdasrakennukseen vuonna 1993 avatun museon Bertel-salissa kansanedustaja, kirjailija ja tutkija Anna Kontula kertoo uudesta *Kadonneen järjen metsästys* -teoksestaan kirjallisuudentutkija Maria Mäkelän haastattelemana. Samaan aikaan museon auditoriossa kirjailija Virpi Hämeen-Anttila, sarjakuvataiteilija Tommi Musturi, kuvataiteilija Jussi Lahtinen sekä kirjallisuudentutkija ja kirjailija Juha Raipola keskustelevat tekoälyn mahdollisuuksista ja uhkista taiteellisessa työssä.

Käynnissä on järjestyksessään 15. Työväenkirjallisuuden päivä, jonka teemana on tällä kertaa ytimekkäästi ”Äly”. Museon työntekijöistä, kirjailijoista, taiteilijoista ja tutkijoista koostuvan työryhmän vuosittain järjestämään tapahtumaan on saapunut satoja kävijöitä, jotka ovat kiinnostuneita yhteiskunnallisesta kirjallisuudesta ja työväenkulttuurista.

Yhtenä keskeisenä teemana paneelikeskusteluissa ja haastatteluissa toistuu poliittisen mielikuvituksen käsite sekä historian merkitys poliittisen mielikuvituksen rakentajana. Tähän tartumme myös tapahtuman jälkeen, kun kokoonnumme yhteen Työväenkirjallisuuden päivän työryhmän jäsenten kanssa. Aiheesta keskustelemaan ovat saapuneet kirjailija-sarjakuvataiteilija Riina Tanskanen ja tietokirjailija-kirjallisuudentutkija Milla Peltonen. Myöhemmin odotamme paikalle myös tapahtuman koordinaattoria, historian-tutkija Jussi Lahtista.

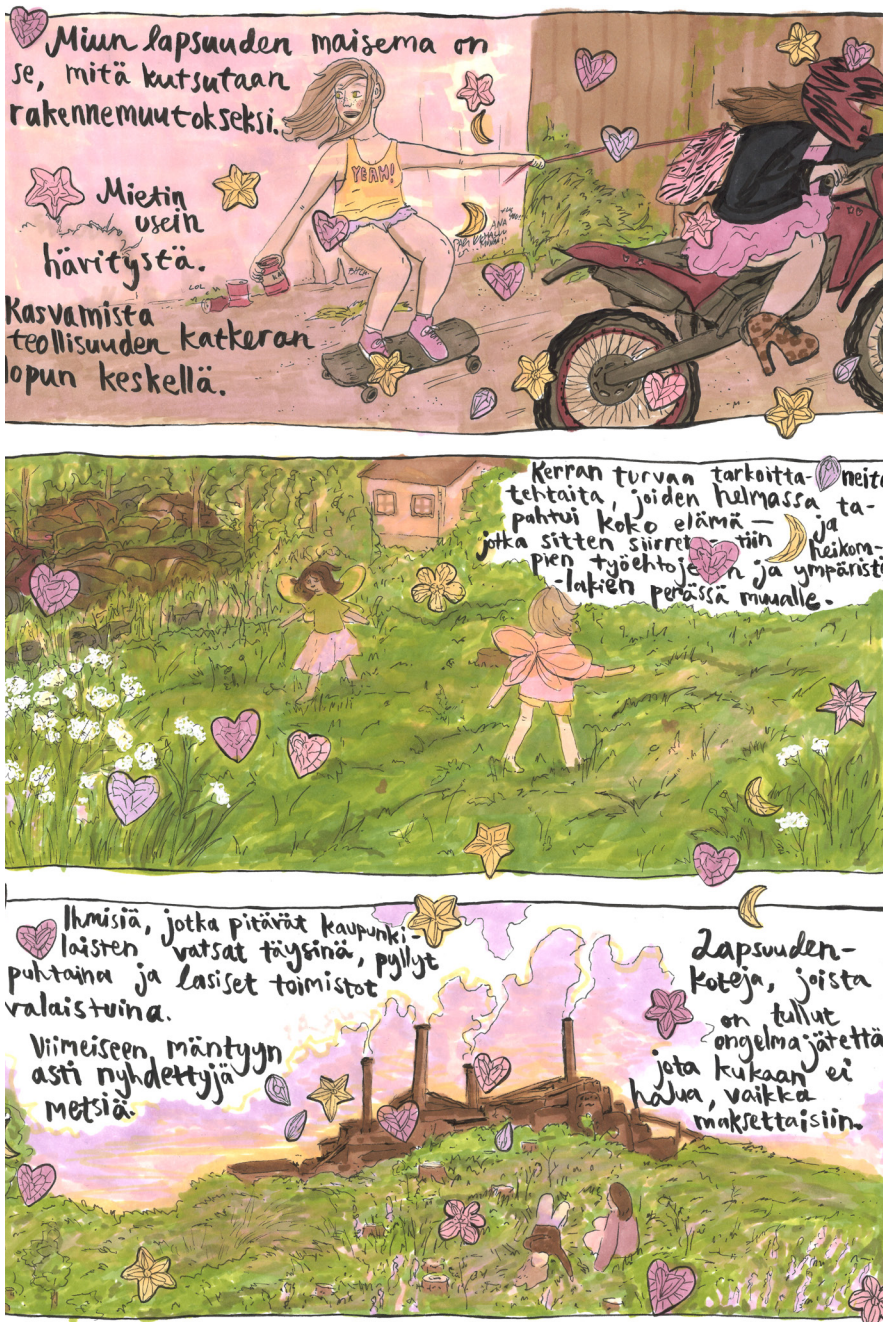
Erityisesti *Tympeät tytöt* -sarjakuvastaan tunnettu Tanskanen rinnastaa poliittisen mielikuvituksen taloudelliseen mielikuvitukseen, sillä kapitalismi tunnetaan määrittävän taloudellisen puheen ja koko politiikan reunaehdot. Vuonna 1998 syntynyt Tanskanen nostaa esille lähihistorian ja sukupolvikokemuksen. 1990-luvulla syntynyt sukupolvi varttui Suomessa, jossa syvä talouslama oli selätetty ja elettiin vahvaa taloudellista nousukautta. Neuvostoliiton romah-

Kuva1. Riina Tanskanen kuvattuna työväenkirjallisuuden päivillä 2024. Kuva: Anni Peura.

tamisen myötä päättynyt kylmä sota loi uskoa länsimaisen talousliberalismin lopulliseen voittoon. Rohkeimmat tutkijat, kuten Francis Fukuyama, puhuivat "historian lopusta", jossa läntinen liberalismi oli selvinnyt voittajana ja ratkaissut tärkeimmät yhteiskunnallisiin ja taloudellisiin instituutioihin liittyvät kysymykset. Uuden vuosituhannen alkua leimasi eetos, jonka mukaan jokaisella on yhtäläiset mahdollisuudet menestyä omalla ahkeruudellaan ja toimeliaisuudellaan.

Tanskanen oma, Itä-Suomessa eletty lapsuus ja nuoruus piirsivät hänelle kuitenkin hyvin toisenlaisen kuvan todellisuudesta. "Pyyhekumien puolittaminen" oli koulun arkea, ja uuden vuosituhannen alkua hallitsivat jatkuvat YT-neuvottelut, jotka loivat kokemuksen ankeasta ajasta. Tanskanen toteaa, että 2000-luvun edetessä työelämän ongelmat ovat vain syventyneet ja esimerkiksi mielenterveyden ongelmat lisääntyneet. Jatkuvat julkisen talouden leikkaukset ja yksityistäminen on esitetty ainoana järkevänä ratkaisuna, jolle ei ole vaihtoehtoja. Eriävät näkemykset on tehokkaasti leimattu utopistiseksi haihatteluksi tai jopa toiveeksi palata neuvostoaikaan. Kuten Tanskanen asian esittää, "uusliberalismi" on näin "leikannut siivet" poliittiselta mielikuvitukselta, ja pelkkä arjesta selviäminen vie useimmilta voimat edes kuvitella parempia vaihtoehtoja.

kuva: Riina Tanskanen 19/16

Kuva 2. Riina Tanskanen: Lapsuuden maisema (2025), 297x420, tussi paperille.

Koska kyseessä on *Lähihistoria*-lehden haastattelu, kysymme, voisiko historiasta ja historiantutkimuksesta löytää aineksia poliittisen mielikuvituksen kehittämiseen. Tanskanen nostaa hetkeäkään epäroimatta esille David Graeberin ja David Wengroven teoksen *Alussa oli... ihmiskunnan uusi historia*. Kirja kyseenalaistaa monet yleiset käsitykset historiasta ja esittelee erilaisia tapoja, joilla yhteiskuntia on historian saatossa järjestetty. Kirjan luoman historiakuva pohjalta Tanskasesta on suorastaan naurettavaa väittää, ettei nykyiselle (talous)politiikalle olisi vaihtoehtoja ja että vasta lyhyen ajan vallalla ollut ”kapitalistinen” järjestelmä olisi ylivertainen. Jos historiasta ei siis voikaan suoraan ottaa oppia, sen avulla voi kuvitella erilaisia vaihtoehtoja.

Laajemmasta ajallisesta kontekstista ja globaalista näkökulmasta siirrymme pohtimaan suomalaisen yhteiskunnan erityispiirteitä. Keskustelu kääntyy siihen, onko vaihtoehdottomuus ja poliittisen mielikuvituksen köyhtyminen yleisempi ilmiö vai erityisesti suomalainen piirre. Poliitiikan kehitys on ollut samansuuntaista käytännössä kaikissa länsimaissa, mutta Tanskanen nostaa esille mielenkiintoisen havainnon, jonka hän on esittänyt jo pari vuotta sitten julkaistussa *Kapitalismin suuri illuusio* -teoksessaan: suomalainen puoluekenttä näyttää omaksuneen omaehtoisesti yli puoluerajojen ajatuksen talouskurista, joka useissa muissa maissa on jouduttu käytännössä runnomaan läpi. Syitä tähän haemme niin suomalaisten säästäväisestä mielenmaisemasta, syrjäisestä sijainnista kuin protestanttisesta etiikastakin. Yhtenä tekijänä Tanskanen esittää myös paradoksaalisen ajatuksen suomalaisen yhteiskunnan vahvuudeksi mielletystä luottamuksesta instituutioihin. Luottamus politiikkaan ja instituutioihin on yhteiskuntarauhan tae, ja se on yhtenä tekijänä nostanut Suomen pisteitä kansainvälisissä vertailuissa, aina ”maailman onnellisimmaksi maaksi” saakka. Konsensushakuisuus, luottamus instituutioihin sekä ”viisaisiin päättäjiin”, kuten Tanskanen toteaa, on mahdollistanut talouskuriajattelun laajan hyväksymisen, kun yhteiskunnallisessa keskustelussa pyritään välttämään turhan kärjistävää vastakkainasettelua.

Suomessakin elää joukko vaihtoehtoisen elämäntavan valinnoita henkilöitä, joista tunnetuin lienee jo edesmennyt luonnonsuojelija Pentti Linkola. Kysymme kirjailija Hannu Salaman elämäkerturina ja *Erakot* -teoksestaan tunnetun Milla Peltosen näkemystä siitä, olisiko poliittista mielikuvitusta mahdollisuutta kehittää ottamalla oppia näistä ”erakoista”. Peltonen toteaa, että osa kirjaan haastatelluista ihmisistä on vetäytynyt omiin oloihinsa juuri protestina aikamme politiikalle. Heidän ajatuksistaan löytyy paljonkin vaihtoehtoisia tapoja kuvitella kestävämpää yhteiskuntaa. Esimerkiksi hän nostaa

Marketta Hornin – valtiotieteiden tohtorin ja vihreiden ex-kaupunginvaltuutetun – joka on muuttanut Saarijärvelle, luonnonvaraisen metsän keskellä sijaitsevalle Mörkökorven tilalle. Horn yrittää elää mahdollisimman omavaraisesti luontoa kuormittamatta. Hän on edelleen aktiivinen kirjoittaja ja pyrkii vaikuttamaan yhteiskunnan asenteisiin.

Kirjallisuudentutkijana Peltonen kuitenkin kääntää pian keskustelun *Erakoista* laajemmin kirjallisuuteen. Hän toivoisi kirjallisuudelta enemmän ”utooppisia näkymiä ja kuvitelmia”, jotka laajentaisivat mielikuvituksemme rajoja. Peltonen toteaa olevansa melko kyllästynyt viimeaikaiseen dystopia-boo-

Kuva 3. Milla Peltonen. Kuva: Pertti Salo.

miin, sillä kuvatessaan toivottomia tulevaisuuden visioita dystopiat eivät todellisuudessa tarjoa tilalle mitään vaihtoehtoja. Hän korostaa, ettei kirjallisuudella toki ole velvollisuutta tarjota vaihtoehtoja, mutta pitää sitä toivottavana.

Peltosen kommentissa tartumme julkisen keskustelun käsitteistöön. Juuri Peltosen mainitsemaa utopian käsitettä käytetään usein poliittisessa keskustelussa väheksyvässä merkityksessä osoittamaan vastapuolen argumentit haihatteluksi ja mahdottomiksi toteuttaa. Utopioita on pidetty jopa yhteiskunnalle vaarallisina. Tieteenfilosofi Karl Popper totesikin utopioiden sisältävän aina autoritaarisia piirteitä ja johtavan ennen pitkää väistämättä hallintoon, joka vallassa pysyäkseen turvautuu väkivaltaan. Utopiakritiikissä usein unohtuu, että esimerkiksi yleinen ja yhtäläinen äänioikeus, ajatus jakamattomasta ihmisarvosta tai vaikkapa naisesta modernin länsimaisen valtion johtajana on historian saatossa leimattu kukin utooppisiksi – tai joidenkin mielessä dystooppisiksi – harhakuvitelmiä. Samankaltaisiksi poliittisiksi leimakirveiksi on viime vuosina ”kaapattu” muun muassa intersektionaalinen feminismi, jota sen vastustajat syyttävät sukupuoli-, seksuaali- ja etnisten vähemmistöjen etujen ajamisesta suuren (valkoisen) enemmistön oikeuksien kustannuksella. Keskustelussa toteamme, että käsitteiden leimaaminen ja niiden sisällön kääntäminen pääläelleen saa ihmiset sulkemaan korvansa itse asialta ja keskittymään käsitteeseen liitettyyn negatiiviseen poliittiseen mielikuvaan. Tanskanen sanoo jopa välttävänsä työssään joidenkin käsitteiden käyttöä, sillä ”ihmiset vastustavat paljon vähemmän ajatuksia kuin käsitteitä”. Peltonen puolestaan kertoo ”käsitteiden kaappaamisen” heijastuvan myös Työväenkirjallisuuden päivän tapahtumaan. Joidenkin palautteiden mukaan työväenkirjallisuuden käsitteestä tulisi nimessä luopua vanhentuneena ja politisoituneena. Työryhmä on kuitenkin pitänyt hyvästä käsitteestä kiinni, sillä työläis- tai työväenkirjallisuudella on tutkitusti ollut merkittävä sija suomalaisen kirjallisuuden historiassa aina 1980-luvun alkuun saakka. Erityisesti monet tamperelaiset kirjailijat ovat profiloituneet työväenkirjailijoiksi. Peltonen myös muistuttaa, ettei työväenkirjallisuus ole kuollut, vaan se on edelleen tunnustettu, tunnistettava ja uutta nousua tekevä trendi tai tendenssi kirjallisuudessamme.

Jos työväenkirjallisuus on tunnistettava kirjallisuuden suuntaus, herääkin kysymys, mitä se lopulta on? Onko se työläisten kirjoittamaa kirjallisuutta vai kirjallisuutta, jota ehkäpä kuvitteellinen työväenluokka lukee? Peltonen sanoo kysymyksen tulevan vastaan usein. Hän lähtee määrittelyssä liikkeelle kirjallisuudentutkimuksen klassikko Raoul Palmgrenista, joka on määritellyt

työväenkirjallisuuden ensisijaisesti työväenluokasta ponnistaneiden, muodollisesti kouluttamattomien kirjailijoiden kautta. Peltonen kuitenkin painottaa muutosta, joka on tapahtunut 1960-luvulta, jolloin Palmgren julkaisi ehkä vaikuttavimmat työläiskirjailijoita käsittelevät teoksensa *Työläiskirjallisuus* (proletaarikirjallisuus) ja *Joukkosydän*. Peltonen toteaa työväenkirjallisuuden keskiluokkaistuneen, mutta sen tunnistettavana piirteenä on yhä alempien sosiaaliluokkien ja vähemmistöjen todellisuuden sekä yhteiskunnallisten epäkohtien esille tuominen. Muutosta on tapahtunut myös siinä, että kaikkein heikoimmassa asemassa olevat ihmiset eivät ajan tai kiinnostuksen puutteen vuoksi kykene kirjoittamaan. Peltonen toteaa keskiluokkaistumisen näkyvän myös kustantajille tarjottavissa käsikirjoituksissa, joissa perinteiset luokkakuvaudet ja työelämän sorron käsittely ovat 2000-luvulla olleet harvinaisia. Viime vuosina ne ovat kuitenkin taas nousseet yhä voimakkaammin esiin.

Onko työväenkirjallisuuden keskiluokkaistuminen sitten johtanut siihen, että edes kirjailijoiden mielikuviutus ei enää riitä tuomaan esille kaikkein köyhimpien ja kurjimmissa asemassa olevien todellisuutta? Työväenkirjallisuuden päivän viimeisessä paneelissa yksi keskustelussa sivutuista teemoista oli juuri se, kuinka vasemmisto, joka perinteisesti on ollut hyvin työläistaustaista, on muuttunut koulutetuksi kulttuurieliitiksi eikä näin ollen osaa enää vedota samalla tavalla ”kansan syviin riveihin”. Saman huomion on tehnyt myös taloustieteen viime vuosien johtotähdeksi noussut taloutta, eriarvoistumiskehitystä ja ideologioita tutkinut Thomas Piketty teoksessaan *Pääoma ja ideologia*.

Peltonen tunnistaa ongelman ja toteaa sen nousevan vuosi toisensa jälkeen esille Työväenkirjallisuuden päivässä. Hän kuitenkin pitää sitä tervetulleena ongelmana, sillä tapahtumassa on kysymys erilaisten näkökulmien esille tuomisesta ja yhteiskunnallisten ongelmien pohtimisesta kirjallisuuden kautta. Tanskanen taas mainitsee luokkakuvaukset yhdeksi suosikkilajikseen kirjallisuuden kentällä. Hän on huomannut keskiluokkaistumisen muun muassa niin sanottujen luokkahyppykertomusten yleistymisenä. Niissä köyhää lapsuutta ja nuoruuden huonosti palkattua ruumiillista työtä kuvataan retrospektiivisesti keskiluokkaisesta positiosta ikään kuin yksilön kasvutarinana. Tanskanen kiinnittää jälleen huomion mielikuvituksen ja haaveiden köyhtymiseen. Etenkin vähävaraisten ja pienituloisten perheissä näköalattomuus on voimistunut ja menestyminen pelkistyy lähinnä taloudellisen hyvinvoinnin kasvuun ja vaurastumiseen. Sen sijaan kulttuurin, sivistyksen ja taiteen pariin kannustaminen ja menestys luovalla alalla on Tanskanen

Kuva 4. Jussi Lahtinen Työväenkirjallisuuden päivillä 2023. Kuva: Anni Peura.

mukaan alemmissa sosiaaliluokissa vierasta. Hän nostaa esimerkiksi oman lapsuuden ja nuoruuden elämänpiirinsä, jossa ei ollut opettajien lisäksi ainuttakaan ihmistä, joka olisi osannut kannustaa tai ymmärtänyt tukea sarjakuvataiteilijan ja kirjailijan urasta haaveilevaa nuorta. Työläisperheiden lapset kyllä lukevat kirjallisuutta, kirjoittavat ja tiedostavat kulttuurin merkityksen, mutta itse kulttuurin parissa työskentely koetaan liian usein tavoittamattomaksi ja turhaksi unelmoinniksi. Tanskanen huomauttaa myös, että työläistaustasta ponnistaminen kulttuurityön pariin saattaa jopa etäännyttää omasta perheestä ja lähipiiristä, kun yhteisiä puheenaiheita ei ole.

Työväenkirjallisuuden päivä on pyrkinyt "yleisen sivistystehtävänsä" ohella kannustamaan kirjoittamiseen ja tarjoamaan matalan kynnyksen julkaisumahdollisuutta kirjoituskilpailun avulla. Kolme kertaa järjestetystä kilpailusta

viimeisin toteutui vuonna 2018. Sen pohjalta julkaistiin lyhyitä novelleja, esiteitä ja runoja sisältänyt antologia *Pöytäkoe – Kirjoituksia vapaudesta, vastuusta ja vallankumouksesta*, joka on nimetty Aino Kylätaskun voittajanovellin mukaan. Kokoelman toimitti Milla Peltonen ja tuomareina toimivat runoilija Susinukke Kosola sekä kirjailija Anneli Kanto. Peltonen kertoo toivovansa tapahtumalle mahdollisuutta järjestää kirjoituskilpailuja myös jatkossa. Niiden toteuttaminen on kuitenkin ”pirun kallista” ja vaatii useamman ihmisen työpanoksen. Kirjoituskilpailun ja vuosittaisen tapahtuman avulla Työväenkirjallisuuden päivä on pyrkinyt pitämään yllä perinteitä, mutta myös pysymään kiinni ajan hengessä sekä tuomaan esiin kriittisiä näkökulmia yhteiskunnallisiin ongelmiin, keskusteluun etäyhteydellä liittynyt Jussi Lahtinen jatkaa. Kriittisten puheenvuorojen yksi tarkoitus on juuri (poliittisen) mielikuvituksen ruokkiminen ja vaihtoehtoisten ajattelutapojen esille tuominen.

Lahtisen mainitsema ajan hengessä pysyminen herättää kysymyksen siitä, miten Työväenkirjallisuuden päivä on 15 vuoden aikana muuttunut, vai onko se? Kriitikkiä saa ehkä hieman yllättäen työväenliike. Lähes alusta saakka mukana ollut Peltonen toteaa suurimman muutoksen tapahtuneen rahoituksessa. Vielä 2010-luvun taitteessa valtaosa tapahtuman saamasta rahoituksesta tuli ammattiyhdistysliikkeeltä, jonka historiallisiin perustetäviin on kuulunut kulttuuri- ja sivistystyö. Viimeisten vuosien aikana ammattiyhdistysliike on kuitenkin Peltosen sanoin ”livennyt” tästä tehtävästään ja rahoitus on ollut yhä niukempaa. Rahoitusta onkin paikattu yhä enemmän kulttuuriapurahoilla, joita tapahtuma on saanut riittävästi jatkaakseen toimintaansa. Rahoituksen niukkeneminen kertoo työryhmän jäsenten mukaan laajemmasta ammattiyhdistysliikkeessä tapahtuneesta muutoksesta. Suomalaisen työväenkirjallisuuden historiasta väitöskirjaansa viimeistelevä Lahtinen katsoo, että kulttuuri ja sivistys eivät enää ole samaan tapaan ammattiyhdistysliikkeen ytimessä kuin esimerkiksi 1900-luvun loppupuolella. Hänen mukaansa vaikutusta on myös ay-liikkeessä tapahtuneella sukupolvenvaihdoksella, kun nuorempi polvi ei välttämättä ole tietoinen ammattiliittojen perinteisestä kulttuurin eteen tekemästä työstä. Toisaalta on ymmärrettävää, että järjestäytymisasteen laskiessa myös ay-liikkeen mahdollisuudet tukea kulttuuria heikkenevät – vaikka tahtoa siihen yhä olisi. Työryhmä ei silti suostu sortumaan kyynisyyteen, vaan pyrkii jatkuvasti pitämään yhteyttä ammattiliittoihin ja muistuttamaan kulttuuri- ja sivistystyön suuresta merkityksestä.

Muutoin tapahtuman konsepti on pysynyt Peltosen mukaan suhteellisen samana ja vakiinnuttanut paikkansa kirjallisuustapahtumien joukossa. Osa vakiovieraista kuulemma odottaa syyskuun ensimmäistä viikonloppua ”kuin joulua”, hän siteeraa erästä palautetta. Kävijäkunta on ollut perinteisesti melko ikääntynyttä, mutta viimeisimpinä vuosina myös nuorempia kävijöitä on ollut entistä enemmän. Lahtisen mukaan nuorentuminen näkyy paitsi silmämääräisesti myös saadussa palautteessa. Nuorempiin kävijöihin vetoaminen on ollut myös työryhmän tavoitteena. Siihen on pyritty esimerkiksi kutsumalla yhä enemmän myös nuoria kirjailijoita ja kulttuurivaikuttajia tapahtuman esiintyjiksi.

Vakiintuminen on myös tuonut tapahtumalle omintakeisen maineen. Kysymykseen siitä, miten Työväenkirjallisuuden päivä eroaa muista kirjallisuustapahtumista, Lahtinen vastaa Werstaalla järjestettävän tapahtuman olevan ennen kaikkea foorumi kriittiselle yhteiskunnalliselle keskustelulle. Vierailevien kirjailijoiden ja tutkijoiden odotetaan keskustelevan yhteiskunnallisista aiheista teostensa kautta – enemmän kuin varsinaisesti kirjojensa sisällöstä. Peltonen jatkaa, että erona kaupallisempiin kirjamessuihin, joissa usein edistetään teosten myyntiä vain kirjoihin keskittymällä, Työväenkirjallisuuden päivä ottaa huomioon myös kirjailijan aseman sekä häntä ympäröivän yhteiskunnan. Myös ohjelman rakentaminen tietyn vuosittain vaihtuvan teeman ympärille tekee keskusteluista helpommin lähestyttäviä, vaikka itse kirjaa tai kirjailijaa ei tuntisikaan. Kyseessä on maksuton tapahtuma, joka pyrkii tuomaan yleisön eteen ajankohtaisia eturivin kirjailijoita, mutta tarjoaa samalla foorumin myös vähemmän tunnetuille ja uransa alussa oleville tekijöille. ”Maksuttomuus on osa työväenkirjallisuuden ja -kulttuurin perinnettä, josta halutaan pitää kiinni”, kuten Lahtinen asian muotoilee.

Vaikka Työväenkirjallisuuden päivä keskittyykin nykypäivän yhteiskuntaan, myös historia on tapahtumassa vahvasti läsnä. Useat kävijät tulevatkin Lahtisen mukaan kuulemaan uusia tulkintoja esimerkiksi Suomen vuoden 1918 sisällissodasta tai vanhoista kirjallisuuden klassikoista, kuten Minna Canthista ja Väinö Linnasta. Historiallisuutta korostaa myös tapahtumapaikka: Työväenmuseum Werstas. Tapahtuman aikana myös museon näytteilyt ovat yleisölle avoinna. Toki on todettava Finlaysonin tehdasrakennukseen rakennettujen salien olevan yleisökapasiteetiltaan rajallisia. Esimerkiksi tänä vuonna Sirpa Kähkösen haastattelu keräsi niin suuren yleisön, että istumapaikan sai vain, jos saliin saapui hyvissä ajoin etukäteen. Osa ihmisistä ei mahtunut edes saliin sisälle ja joutui seuraamaan haastattelua käytävän

puolelta. Työryhmä pitää kuitenkin Työväenmuseo Werstasta ainoana oikeana paikkana Työväenkirjallisuuden päivän miljööksi. Tavoitteena ei ole kasvaminen suurtahtumaksi, vaikka edellytyksiä voisikin olla. Tärkeämpää on säilyttää avoimuus ja helppo saavutettavuus kaikille sekä pitää huomio yhteiskunnallisissa aiheissa.

Lopuksi kysymme vielä Tanskasen, Peltosen ja Lahtisen tulevaisuudensuunnitelmia. Tätä juttua puhtaaksi kirjoittaessamme Lahtinen on saanut väitöskirjansa valmiiksi. *Kerrottu luokka – pitkän 1970-luvun työläiskirjallisuus yhteiskunnallisten valta- ja vastakertomusten kentillä* tarkastettiin Tampereen yliopistossa kuluvan vuoden tammikuussa. Myös Peltoselta on tulossa uusi kirja, joka julkaistaan vuoden 2026 puolella. Teos on ”unohdetun”, mutta erityisesti sotien välisenä aikana tunnetun runoilijan ja kansakoulunopettajan Einari Vuorelan (1889–1972) elämäkerta. Boheemikaudellaan Vuorela liikkui Tulenkantajien piireissä, ja Peltonen nivoo hänen elämänsä Suomen historian käännekohtiin, kuten vuoden 1918 sisällissotaan. Tanskanen on puolestaan julkaisemassa uutta *Luokkakipuja* -sarjakuvateosta, joka tarkastelee tyttöyden ja talouden risteyskohtia. Kahdeksanosainen teos käsittelee eri päähenkilöiden kautta muun muassa tyttöjen arkea, äitiyttä sekä ystävyyttä ja rakkautta. Yksittäisten henkilöiden ohella *Luokkakipuja* huomioi nimensä mukaisesti laajemmin myös ympäröivän yhteiskunnan, tuoden näkökulmia esimerkiksi äitiyteen, hoivaan, luokkahyppyyn, työelämän sirpaloitumiseen sekä markkinoiden ja feminismin väliseen suhteeseen.

Myös Työväenkirjallisuuden päivä järjestetään jälleen vakiintuneesti syyskuun ensimmäisenä lauantaina 6.9.2025 Werstaan tiloissa. Tämän vuoden teemana on ”muutosvoimat”, jonka sisällä käydään keskustelua yhteiskunnan ja maailman muutostarpeista sekä pohditaan kirjallisuuden merkitystä muutoksen aikaansaamisessa. Tapahtumassa esiintyvät muun muassa kirjailijat Anja Snellman, Aulikki Oksanen, Ilkka Taipale, Anneli Kanto sekä hiphop-artisti Hannibal. Ohjelma löytyy kokonaisuudessaan Työväenkirjallisuuden päivän verkkosivuilta: <http://www.tyovaenkirjallisuudenpaiva.com/index.php/ohjelma/>